

XXV. mezinárodní kongres psychologie v Bruselu

XXV. mezinárodní psychologický kongres se konal ve dnech 19.-24. července 1992 v Bruselu. Jednání světových psychologických kongresů jim vstoupila do svého druhého století, neboť I. mezinárodní kongres psychologie se konal v Paříži v roce 1889. Navázal na předešlé mezinárodní kongresy pořádané Mezinárodní unií vědecké psychologie (International Union of Psychological Science - IUPsyS - založená na XIII. kongresu ve Stockholmu v roce 1951) s čtyřletou pravidelností jako vrcholné světové setkání psychologie.

Spolupořadatelem tohoto XXV. kongresu byla Belgická psychologická společnost (Société Belge de Psychologie, Belgische Vereniging voor Psychologie) a kongres byl pod patronací nejvýznamnějších osob Belgického království - krále Baudouina a královny Fabioly, která se osobně zúčastnila oficiálního zahájení kongresu.

Prezidenty kongresu byli prof. Géry van Ouyve d'Ydewalle, který současně vykonával funkci předsedy řídicího výboru, a prof. Paul Bertelson, působící jako předseda výkonné rady. Jednacími jazyky kongresu byly oficiální jazyky IUPsyS: angličtina a francouzština. Za účelem informovanosti všech účastníků vyšly během konání pětkrát zvláštní kongresové noviny Brussels Congress News (BCN).

Vědecký program sestával z hlavních (vyžádaných) vystoupení, vystoupení o úrovni dosaženého poznání, symposií, tematických jednání a interaktivních jednání. Úvodní prezidentské vystoupení přednesl prof. Mark R. Rosenzweig, prezident IUPsyS, na téma „Některá překvapivá zjištění o paměti a jejích biologických základech“. Hlavní vystoupení byla následující: Donald E. Broadbent: Descartes, Turing a budoucnost: studium strojů a lidí, kteří mění svoji přirozenost, Juan D. Delius: Srovnávací kognitivní zpracovávání, Daniel C. Dennett: Architektura vědomí: některé konceptuální problémy, Daniel Kahneman: Psychologie hodnocení: přiřazování hodnot věcem, Willem J. M. Levelt: Dovednost mluvy, James L. McClelland: Kognitivní vývoj: Přístup paralelně distribuovaného zpracovávání, Jacques Paillard: Jsou motorické teorie poznání pravdu revidující?, Michael I. Posner & Mary K. Rothbart: Vývoj pozornostní regulace: od mozkových mechanismů ke kulturním vlivům, Sumiko Sasanuma: Neuropsychologie čtení: obecné a jazykově zvláštní rysy poruchy čtení, Sandra Scarr: Jak mohou rodiče ovlivnit vývoj svých dětí: behaviorálně genetická teorie prostředí, Shelley E. Taylor: „Sebe“ v přechodu, Boris M. Veličkovskij: Úroveň snah v psychologii a kognitivní věda. Ačkoliv potřebné celkové vyvážené zhodnocení je u tak rozsáhlého kongresu, nazývaného také „supermarket of psychology“, bezprostředně těžko proveditelné, u hlavních vystoupení figurovaly na pozadí rozvíjejících se tradičních přístupů a témat do popředí jako produktivní kognitivní psychologie a konekcionismus a výzkum založený na srovnávání přirozené psychiky s počítačovými systémy.

Vystoupení o úrovni dosaženého poznání byla následující: James A. Anderson: Učební algo-

ritmy a síťové zpracování, Ruben Ardila: Psychologie v rozvojových zemích, Edoardo Bisiach: Vnímání a jednání v prostorových reprezentacích: fakta z jednostranného zanedbání, Marc H. Bornstein: Mezikulturní pohledy na rodičovství, Alfonso Caramazza: Kognitivní neuropsychologie, Lynn a Cooper: Psychická reprezentace zrakových objektů a událostí, Charles R. Gallistel: Elementární a složité jednotky chování, Robert Glaser: Teorie učení a vyučování, Daniel Gopher: Rozbor a měření duševní zátěže, Jeffrey A. Gray: Užití neurotransplantací k obnově kognitivních úbytků, Janusz Grzelak: Kolektivní jednání: motivační základy, Walter Kintsch: Diskursivní zpracovávání, Julius Kuhl: Pohnutky a vůle, Serge Moscovici: Působení menšin, Arne Öhman: Psychofyziologie emoci: vývojové a mimo-vědomé počátky, Richard E. Petty: Pokroky ve vědě o presvědčování: lekce z posledního desetiletí výzkumu a teorie, Zenon Pylyshyn: Kognitivní věda: Mentální alchymie nebo jen „hra ve městě“, Patrick Rabbitt: Stárnutí a inteligence, Henry R. Roediger: Implicitní paměť, Juan Segui: Jazykové vnímání v modalitách zraku a sluchu: obdoby a rozdíly, Bernhard Wilpert: Výzkum participace v organizační psychologii, Andy Young: Rozpoznávání obličejů. Ústředním rysem tohoto typu vystoupení, potvrzující i situaci v předešlé oblasti, byla viditelná šíře působnosti kognitivního přístupu. Vyskytly se ovšem i snahy, např. v příspěvku J. Kuhla (Osnabrück, Německo), jít i za tento přístup („analysis... which is more comprehensive and more molar than cognitive frameworks“).

Symposia, tematická a interaktivní jednání byla rozčleněna do následujících oblastí: 1. Vnímání a pozornost, 2. Jazyk a řeč, 3. Paměť a učení, 4. Jednání a pohybové dovednosti, 5. Myšlení a řešení problémů, 6. Rozhodování, 7. City a motivace, 8. Vývojová psychologie, 9. Sociální psychologie, 10. Individuální rozdíly a osobnost, 11. Psychometrie a matematická psychologie, 12. Neuropsychologie, 13. Fyziologická psychologie, 14. Etologie a chování zvířat, 15. Psychopatologie a klinická psychologie, 16. Organizační psychologie, 17. Dějiny psychologie - epistemologie, 18. Mezikulturní výzkumy, 19. Psychologie výchovy a vzdělávání, 20. Psychologie prostředí - psychologie zdraví. Vzhledem k velké souběžnosti probíhajících jednání bylo nemožné i zprostředkovaně v úplnosti sledovat dění v jednotlivých oblastech. Proto jako základ podáváme následující podrobnější informační přehled četnosti a témat v základních typech jednání - symposiích, tematických jednáních a interaktivních jednáních a naše komentáře uvádíme podle možnosti, tj. výběrově.

V rámci oblasti 1. *Vnímání a pozornost* proběhlo 8 symposií se zaměřením na vnímání objektů, perspektivy v psychofyzice zvířat, výběrovou zrakovou pozornost, teorie vnímání konce 20. století, pohybové teorie vnímání, psychologii času (uskutečněno na počest Paula Fraisse), psychologii vnímání příčin a přemýšlení o nich (uskutečněno na počest Michotta). Tematických jednání bylo šest s tématy sluchové zpracování

informaci, vnímání a zpracovávání času, pozornostní procesy: pohyb, vnímání a zpracování kinestetických informací a zpracování zrakových informací. V 9 interaktivních jednáních bylo probíráno zpracovávání hudby, vnímání pohybu a kinestetika; zrakové iluze, adaptace a následné obrazy; barva, jas a zpracování prostorových informací; vývoj a stárnutí, úbytky v pozornosti a vnímání, čas a zpracování času a rytmů, zrakové vnímání, vnímání a pozornost. Z jednání lze soudit, že mezi přední současné teorie vnímání lze pravděpodobně zařadit pojetí vnímání jako testování hypotéz, jako mentální reprezentace (konstruktivismus), teorii kódování, teorii zákonů organizace vnímání, ekologický realismus (Gibson, Johnsson), počítačové přístupy (navazující na Machovy neurální síť a Hebbovy úvahy o souběžnosti procesů a podpořené zájmem o počítačovou neurofyziologii a umělou inteligenci).

V 2. oblasti *Jazyk a řeč* bylo 11 sympozií směřováno k morfologii a porozumění jazyku, odzírání (lipreading); získávání, zpracování a chybám v posunkových jazycích; čtení rozdílných typů písma, figurativním jazykům, poznávacím procesům při rozpoznávání slov; očním pohybům při čtení: srovnání současných teorií, fonologii jazyka a porozumění mluvě, vnímání mluvy nemluvnat, pragmatickým hlediskům jazykového a poznávacího vývoje; ranému získání druhého jazyka. Šest tematických jednání bylo zaměřeno na poznávání slov, vnímání mluvy a kognitivní modely, získávání schopnosti čtení a metalingvistiku, procesy porozumění, zpracovávání vět a osvojování si jazyka. Sedm interaktivních jednání obsáhlo jazykový vývoj, čtení, společenská a citová hlediska jazyka, bilingvismus a učení se druhému jazyku; zpracování textu, vět a projevu; vnímání mluvy a produkci jazyka. Dění v jmenované oblasti se ukazuje být velmi členité a poměrně těžko přehledné. Pokrok v řadě až velmi speciálních oblastí značný. Inspirace a možnost srovnání se systémy zpracování informací používanými umělé jazyky jsou často produktivní.

V oblasti 3. *Paměť a učení* se v 8 sympoziích řešily otázky autobiografické paměti, zpracování obličejů, implicitní paměti, pracovní paměti, funkčních činitelů u paměťových poruch; kategorií, pojmů a sémantické paměti; paměti pro prvky jednání, pavlovovského podmiňování na složité podněty. V 8 tematických jednáních bylo nastíněno členění oblasti paměti, implicitní paměti, učení zvířat a identifikace očitymi svědky. V 10 interaktivních jednáních byly probírány otázky paměti, porozumění textům, implicitní a pracovní paměti, kategorizace a učení se pojmům, paměti a prostorových reprezentací, sémantické paměti, učení zvířat a řešení problémů.

Nejméně obsazenou byla oblast 4. *Jednání a pohybové dovednosti*. Jediné sympozium se týkalo psychologického výzkumu krasopisu (kaligrafie), tematické jednání kognitivních a biologických činitelů pohybových dovedností a interaktivní jednání současných otázek výzkumů pohybových dovedností.

U 5. oblasti jednání *Myšlení a řešení problémů* bylo sympozií šest – nové obzory výzkumu před-

stavivosti, psychologie hudby, reprezentace znalosti, deduktivní usuzování, řešení problémů a konekcionismus; tematická jednání čtyři – řešení problémů u dětí, usuzování dospělých, strategie expertů a výcvik myšlení, individuální rozdíly v poznávání; interaktivní jednání rovněž čtyři – dětské znovupoznávání, strategie expertů a usuzování u dospělých, charakteristiky úkolu a poznávací strategie, individuální rozdíly a klinická hlediska.

Rozhodování, přestože se jedná o speciálnější téma, byla věnována samostatná oblast 6., spíše méně zastoupená. Dvě sympozia byla věnována rozhodování v klinickém kontextu a porozumění kognitivním předsudkům. Tematické jednání se týkalo posuzování za nejistoty, heuristik a předsudků a tři interaktivní jednání skupinového rozhodování, činitelů ovlivňujících rozhodování; a procesů a modelů rozhodování a posuzování. Velmi pozoruhodné bylo sympozium o porozumění kognitivním předsudkům. Soustředilo se na otázku, proč a kdy lidé tihnou k porušování pravidel formalizovaného myšlení, zvláště v oblastech odhadu pravděpodobnosti, posouzení spoluvýskytu a ověřování hypotéz. V klinické oblasti byla zkoumána rozhodnutí, která musela být učiněna. Rozbor byl proveden s ohledem na varianty teorie rozhodování. Rozhodnutí se zde zdají být determinována zejména neurčitostí a hodnotou potenciálních výsledků alternativních voleb. Tematické jednání s názvem Posuzování za nejistoty: heuristiky a předsudky, patřilo k těm, v nichž měla naše psychologie zastoupení, a to v podobě příspěvku na téma Decision making and subsystem relations to volition and consciousness (Rozhodování a subsystémové vztahy k vůli a vědomí) od autora této stati. Interaktivní jednání byla cenným zdrojem informací o současné úrovni prací v oblastech vymezených názvy. Modely procesů rozhodnutí a posuzování a výzkum ovlivňujících činitelů vynikají šíří záběru od každodenního plánování přes vyhodnocování tomografických neurologických snímků až po počítačovou simulaci makrochování davů chodců.

7. oblast *Emoce a motivace* sestávala ze 4 sympozií o ztlumení nemoci v zátěži, lidském potravinovém chování, výzkumu reprodukčního chování; výhledech do budoucna a cílech v lidských pohnutkách – funkčním pohledu na cíle; dále 3 tematických jednání o měření emocionálního klimatu, aktuálních a o sobě uváděných citových odpovědích; antecentech emoci; situačním ohodnocení a očekávaných výsledcích; a 6 interaktivních jednání o citech a poznání: vzájemném působení mezi procesy vnímání, motoriky, poznání a citů; citovém označení a zpracování obličejového výrazu; citových procesech, prostředí a zdraví; citových poruchách, individuálních rozdílech ve výkonové motivaci a časových výhledech; motivaci k učení, vzdělávání a akademickému výkonu.

Mezi nejbohatěji zastoupené patřila oblast 8. *Vývojová psychologie*. Celkem 10 sympozií se týkalo chování a kognitivního zpracovávání v raném dětství, zpracování obličejů u nemluvnat, vývoje matematických pojmů, vývoje sociál-

nich dovedností; adolescence jako období divergentních vývojových směrů, stárnutí a poznání, psychologických hledisek stárnutí, mezigenerační transmise přílnutí, psychologie vývoje ve středním věku; otázek v kognitivním vývoji v 90. letech, společenské zprostředkovanosti osvojování si znalostí. Tematických jednání bylo jedenáct - vývoj komunikace, gerontopsychologie, metody a oblasti výzkumu vývoje poznání; adolescence: životní výhledy, vývoj identity a dovednosti zvládnání zátěže, učení a poznání v raném dětství, společenské rizikové faktory sexuálního zneužívání, novorozenecký vývoj a první interakce; dysfunkční rodiny, styly výchovy a psycho-sociální rizikové faktory; vývoj sociálního poznávání, sebe-regulace a sociální dovednosti; hlediska normálního a opožděného pohybového vývoje, vývoj dětí a mladistvých v čínských společnostech. 13 jednání interaktivních s tématy - vývoj poznání u dětí; vloh, učení a znalosti u dětí; vývoj znalostí, argumentů, pravidel a strategií, sociální vývoj u dětí a mladistvých, citový vývoj a testovací techniky u mladistvých a v rané dospělosti, výzkum nemluvnat, sexuální role a pohlavní identita, dospělost a vývoj ve středním věku; kulturní a zátěžové faktory rodičovských stylů výchovy a vývoj dítěte; vzájemné působení a komunikace u dětí, životní běh a vývoj ve stáří, vývojová hlediska u klinických a speciálních skupin dětí. Naše zastoupení v této oblasti představoval příspěvek doc. M. Severové s názvem Basic problems of children's play theory (Základní problémy teorie dětské hry) přednesený v rámci interaktivního jednání Vývoj hry v dětství.

Rovněž 9. oblast *Sociální psychologie* patřila mezi nejvíce zastoupené. Jednání v 8 sympoziích bylo sdruženo do témat motivační otázky u stereotypů a předsudků, vnímání osob, víra jako závislá proměnná, agrese a spolupráce, vnitro a meziskupinové vztahy, lidská agresivita, strategie a procesy změn postojů; pozitivně-negativní asymetrie v poznání, citech a chování. V celkem 14 tematických jednáních byly probírány teoretické aspekty sociálních reprezentací, psychologie mezinárodních vztahů a politického chování, meziskupinové vnímání, etnické předsudky, paměť a společenské vztahy, užitá sociální psychologie, pohlaví a rodina, sociální psychologie: zdraví a blaho, sociální „sebe“ a osobnostní dynamika, citové a motivační faktory v sociálním poznávání a chování, společenská hlediska lidského vývoje, otázky sociální psychologie, kognitivní sociální psychologie, komunikace a ovlivňování. Interaktivní jednání bylo rozčleněno do 12 okruhů: pohlaví, rodina, sociální psychologie v klinickém a zdravotnickém kontextu, „sebe“ a ostatní, osobnost a sociální psychologie, sociálně-vývojová psychologie, sociálně-poznávací procesy, postoje a sociální reprezentace, pro- a anti-sociální chování, sociální totožnost a meziskupinové vztahy, vedení a skupinová dynamika, sociálně-psychologická témata.

Individuálním rozdílním a osobnosti byla věnována 10. oblast. V sympoziích, celkem osm, se jednání týkalo genetiky lidského chování, kultury a „sebe“, rysů jako kognitivních kategorií,

osobnostního jazyka, alternativních paradigmat v pokroku ve výzkumu osobnosti, individuálních rozdílů v inteligenci, biologických vlivů na rozdíly v poznávání v závislosti na pohlaví, teoretických a praktických otázkách použití testů. Celkem 9 tematických jednání probíralo aditivní a neaditivní účinky v rámci genetického rozboru chování, individuální rozdíly v učení a poznávání, osobnostní měření, dimenze osobnosti, osobnost a práci, osobnost a zdraví, osobnost a klinickou diagnostiku, osobnost a deprese, metodologické otázky výzkumu osobnosti. Interaktivní jednání, v součtu 10, směřovala k ohodnocení osobnosti, dimenzím osobnosti; osobnosti, učení a poznávání; osobnosti a zdraví, osobnosti a akademickému výkonu, individuálním rozdílním v organizacích, individuálním rozdílním a sportovním výkonům; pohlaví, sexuálním rolím a sexuálním rozdílním; sebe-pojetí a sebe-úctě, individuálním rozdílním v klinickém prostředí.

Psychometrie a matematická psychologie byly 11. oblastí. Čtyři sympozia obsáhla geometrické reprezentace psychologických údajů, modely teorie položka-odpověď a jejich užití, škálovací techniky a latentní mechanismy. Tři tematická jednání měla jako svůj předmět počítačové výzkumné metody pro psychology, současnou práci s postupnými maticemi a metodologické otázky psychologického výzkumu; tři interaktivní jednání výzkumné metody v psychologii, konstrukci testů a validizaci, psychometrické modely a metody.

Další ze skromnějších oblastí byla *Neuropsychologie*, číslována jako 12. Neuropsychologie jazyka a neuropsychologický základ sensorických nedostatků tvořily dvě sympozia; vývojová neuropsychologie, neuropsychologický přístup k zrakově prostorovému zpracování informací a studie jednotlivých případů v neuropsychologii tři tematická jednání; funkční disociace v neuropsychologii, neuropsychologická rehabilitace, neuropsychologický screening a metodologie, neuropsychologie: ruční a mozková funkční asymetrie byly v programu čtyř interaktivních jednání.

Samostatnou oblastí, 13., byla i *Fyziologická psychologie*. Zde jednání probíhalo převážně v 6 sympoziích o mozkových mechanismech učení a paměti, stavech spánku a bdění a poznávání, neuronovém základu kognitivního zpracování, vnitromozkových transplantacích a projevech v chování, viscerální percepci a psychofyziologii hypnózy. Dvě tematická jednání se orientovala jednak na kognitivní psychofyziologii a dále na behaviorální neurofyziologii a neurovědu. Tři interaktivní jednání zahrnují vyvolané mozkové potenciály a kognitivní psychofyziologii, behaviorální neuropsychologii a neurovědu a konečně emoce a klinické otázky v psychofyziologii.

Etologie a chování zvířat tvořily oblast 14. Srovnávací rozbor učení, kognice zvířat, srovnávací studie zvířecího chování: mind-reading ve vývoji a v evoluci a na závěr srovnávací psychologie: ohlednutí/výhledy byly pojaty jako sympozia; srovnávací rozbor kognice primátů, kuře jako model pro srovnávací psychologii, srovná-

vací psychologie: teorie činnosti a sociální ekologie nonhumánních primátů měly podobu tematických jednání; prostorové a časové organizace u zvířat, výběr odpovědi a topografie u zvířat, výběr potravy a sociální chování u zvířat tvořily interaktivní jednání.

15. oblast byla *Psychopatologie a klinická psychologie*. Symposia, v počtu osm, se týkala psychoanalýzy a kognitivní psychologie, zátěže u dětí, bolesti: hodnocení a léčby, poruch úzkosti: pokroků v základním výzkumu a léčbě, neverbální komunikace a těžké psychopatologie, antisociálního a delikventního chování, vlivu východního myšlení a praktik na západní klinickou psychologii a sebe-vývoj, hypnózy a sugesce v klinických a forenzních aplikacích. Sedm tematických jednání se orientovalo na deprese a sebevraždy, psychosomatické problémy, výzkum v klinické psychologii a psychoterapii, rodiny adolescentů: výzkum a terapii, psychoanalýzu: projektivní metody, vyjádřené emoce a sexuální násilí. Čtyři interaktivní jednání byla věnována dětem, schizofrenii - depresi - sebevraždě, poruchám úzkosti - sexuálním problémům - zneužívání návykových látek a v neposlední řadě terapii a klinické praxi.

Organizační psychologie vystupovala pod číslem 16. Tematické členění 4 symposií směřovalo k inovační kultuře a organizační efektivnosti, integraci technologických a kulturních přístupů k budování organizací, stabilitě a změnám ve významu práce u čtyř národních odborových společností (belgické, německé, japonské a USA) a konečně k teorii výběru. Tematická jednání (7) se týkala žen jako manažerek, vývoje osobnostních manažerských nástrojů, postojů k práci, ergonomie, pracovního přemístění a jeho vlivu na rodinu, ohodnocení pracovní dráhy u studentů a dospělých, motivačně kompetenčního modelu vedení. Interaktivní jednání (9) obsáhla psychologické blaho v pracovních situacích; zdraví, zajištění a bezpečnost v práci a mimo zaměstnání; interakce člověk-stroj; ve dvou sezeních metody náboru, výběru, hodnocení, vývoje pracovní dráhy a výzkumu spotřebitelského chování; organizační kulturu, ve dvou jednáních vztahy osoba-prostředí, individuální-skupinovou účinnost. I na základě jen výběrového přímého sledování odborného dění v oblasti lze jednoznačně potvrdit bohatství možností užití výsledků psychologie pro oblast našeho hospodářství, na druhé straně netypičnost našich změn v ekonomice je potenciálním zdrojem obohacení psychologie, na což byla opakovaně zavedena řeč v našich diskusích.

Dějiny psychologie - epistemologie byly oblastí 17. Převažovala symposia (8) s tématy významné interakce mezi teoretickou a aplikovanou psychologií, budoucnost behaviorismu, minulý a současný vliv Vygotského, vnímání intencionality, psychologie vědy, rané belgické příspěvky psychologii, „Dvě vědecká odvětví psychologie“ v znovupohledu: pokrok na styku, kořeny vědecké psychologie v Evropě. Tři tematická jednání proběhla pod názvy filozofie vědy a psychologie, epistemologie a teoretická psychologie, teoretické a historické otázky; dvě in-

teraktivní jednání pod záhlavími společenské a národní organizace v psychologii, eponymická témata a teoretické orientace.

Mezikulturní studie byly zařazeny jako 18. Konceptualizace „kultury“ v psychologii, předpoklady a následky prioritních národních hodnot: mezi-kulturní pohledy byly pojaty jako dvě symposia; mezi-kulturní hlediska právní psychologie, etnické menšiny a profesní psychologie, mezi-kulturní výzkum v psychologii, klinická psychologie a psychoterapie, mezi-kulturní studie v pedagogické a vývojové psychologii představovaly 5 tematických jednání v této oblasti; organizační psychologie z mezi-kulturního pohledu, mezi-kulturní přístup k psychologii zdraví, zkulturnění a procesy přizpůsobení, mezi-kulturní hlediska poznávacích procesů a procesů vnímání, kulturní identita a národní stereotypy, hodnoty a sociální interakce v různých kulturách, postoje a psychologické pojmy dětí a mladistvých tvořily 7 interaktivních jednání.

19. oblastí byla *Pedagogická psychologie*. Čtyři symposia se jmenovala: získávání gramotnosti, tvorba mentálních modelů v složitých učebních systémech založených na počítačích, motivace a city ve výchově a vzdělávání, vývoj poznání a výchova a vzdělávání: přehled. Sedm tematických jednání bylo nazváno: pokroky ve výběrovém výukovém testování, univerzitní motivace a učení se, kvalitativní studie zkušenosti a porozumění, všeobecný vývoj v předškolním období, učení se na školách druhého a třetího stupně, procesy učení, o styčných bodech výuky a psychologie. Pět interaktivních jednání obsahovalo témata učení se u školáků; učení se (obecně) v předškolním období, na základní škole, druhém stupni a vyšších stupních, učitel v rámci pedagogické psychologie, znevýhodněný (handicapovaný) žák, procesy učení se.

Důležitá odvětví *Psychologie životního prostředí - psychologie zdraví* byla v jedné kongresové oblasti č. 20. Jednání v symposiích bylo zorganizováno do 7 okruhů psychologie zdraví na pracovišti, psychologická hlediska viru HIV, sociální podpora a zdraví, učení a drogy, metodologický příspěvek neurobehaviorálního rozboru pro toxikologii, ergonomie poznání dnes, psychologie sportu: nové směry. Tematická jednání byla rozčleněna do 9 celků: zátěž, napětí a adaptivní odpovědi; jedinec ve společenském kontextu, bezpečnost a spolehlivost společensko-technických systémů, účinky traumatu a pohromy, osoba ve svém architektonickém prostředí, zátěž a fyziologie, vyrovnání se s poruchou zdraví, chování pro preventivní upevňování zdraví, chování na silnicích. Interaktivní jednání sestávala z 8 souborů: systémy podpory a zdraví, (ta) pojetí zdraví, preventivní změny chování, osoba a její prostředí; zátěž, její zvládnání a zdraví, zpracování lékařských informací pacientem, vyrovnávání se s nemocí, přizpůsobení účinků na zdraví a blaho.

Vedle řádných 20 programových oblastí proběhlo 11 jednání pod záhlavím IUPsyS - otevřené fórum vydavatelů psychologických časopisů, kulatý stůl vydavatelů psychologických časopisů; psychologický výzkum v rozvojových

zemích: pokrok, problémy a výhledy; lidské poznání a odpovědi na celkové změny životního prostředí, vývoj psychologie jako vědy a jako povolání, poznávací procesy, globální krize jako makro-společenská zátěž: individuální a společenské strategie zvládnání, komunitní programy pro malé děti a jejich rodiny v rozvojových zemích, psychologické zkulturnění: zobecnitelnost teorii a nálezů. V této oblasti jsme měli zastoupení v podobě příspěvku prof. J. Janouška *Culture, cooperation, communication and cognition as factors of electronic mediation (Kultura, spolupráce, sdělování a poznání jako činitelé elektronického zprostředkování)* v rámci jednání s názvem *Společná vědecká komunikace a společná poznávací činnost a nové telekomunikační prostředky*.

Dále jsem mimo již výše uvedenou účast psychologů českých zemí zaznamenal v publikovaných abstraktech vystoupení souhm Z. Matějčka, Z. Dytrycha s titulem *Longer term effects of unwantedness (Dlouhodobější účinky nechtěnosti)* v programu sympozia *Výzkum reprodukčního chování v 7. oblasti. Emoce a motivace*; abstrakt J. Odehnala nazvaný *Major topics in activity theory (Hlavní témata teorie činnosti)* v rámci interaktivního jednání *Současné otázky studií pohybových dovedností v oblasti 4. Jednání a pohybové dovednosti a rovněž osobní účast dr. M. Sedlákové*.

Zvláště pro nás, „středoevropany“, byl kongres pochopitelně neobyčejně cenným zdrojem současných informací o psychologii. Krásným příkladem byly informace právě poskytnuté pro BCN Eugenem Garfieldem, zakladatelem a prezidentem *Institute for Scientific Information (ISI)*, USA, a tvůrcem *Current Contents (CC)*, které se týkaly nejcitovanějších článků, nejvlivnějších univerzitních psychologických pracovišť a psychologů za leta 1986–90. Přestože je nutné mít na zřeteli i omezení takovýchto údajů (např. převažující orientaci na anglicky psanou produkci), fakt, že rozbor vycházel z 225 psychologických a odborných časopisů a analyzoval přes 50 000 článků, svědčí o šíři základu těchto informací. Z 26 nejcitovanějších článků uvádíme první tři: Schacter D. L. *Implicit memory - history and current status*. *J. Exper. Psychol. Lett.* 13:501–518, 1987. Univ. Toronto, Ontario, Canada; Clark D. M. *A cognitive approach to panic*. *Behaviour. Res. Ther.* 24:461–470, 1986, Univ. Oxford, Warneford Hospital, Dept. Psychiat., England, UK; Browne A. & Finkelhor D. *Impact of child sexual abuse - a review of the research*. *Psychol. Bull.* 99:66–77, 1986, New Hampshire, Durham, NH, USA. Jinak těchto 26 článků bylo z 11 časopisů, z *Psychological Bulletin* 11, *Journal of Personality and Social Psychology* 5, *Behavioral and Brain Sciences* 4, *American Psychologist* 2 a z *Psychological Review* rovněž 2. U 50 nejvlivnějších institucí se podle kombinovaných kritérií na první místa dostaly Carnegie Mellon Univ., Pittsburgh, USA, Univ. Vermont, Burlington, USA, a na třetím místě shodně Princeton Univ., Princeton, USA a Univ. Oxford, Oxford, UK. Stanford Univ. byla 8., Univ. California-Berkeley 16., Univ. Michigan 18. Celkově bylo

43 institucí z USA, 3 z Kanady, 3 z Velké Británie a 1 z Německa. Vezmeme-li dílčí hlediska, tak podle počtu publikací bylo pořadí prvních tří Univ. of California at Los Angeles (728), Univ. of Illinois (726) a Univ. of Michigan (517); podle počtu citací Univ. of Illinois, Univ. of California at Los Angeles a Univ. of Michigan. Mezi 50 autorů byli z hlediska složených ukazatelů vlivnosti první tři Markus H., Univ. Michigan, Ann Arbor, USA; Schacter D. L., Univ. Arizona, USA; Kenny D. A., Univ. Connecticut, USA. Jinak 39 autorů bylo z USA, 7 z Kanady, 2 z Velké Británie a po 1 z Finska a z Německa. Z hlediska míry produkce vedli D. L. Schacter, A. T. Beck a K. A. Matthews; z hlediska nejvyšší citovanosti D. L. Schacter, P. T. Costa a D. A. Kenny a R. R. McRae.

Pro informování je nutné rovněž uvést, že v rámci kongresového jednání probíhaly propagace i přípravy na XXVI. International Congress of Psychology, který se bude konat 16.–22. srpna 1996 v Montréalu, Québec, Kanada. Lze očekávat, že i když lákavé, tak pro nás vzdálené místo konání bude proti zvýšení již tak sporadické účasti našich kolegů v těchto vrcholných setkáních psychologů.

Organizační stránka kongresu jasně ukázala, že Brusel je město mimořádně dobře připravené pro jednání podobného typu, s vybudovaným a stále zdokonalovaným kongresovým areálem. V rámci Evropských společenství, ale i mimo ně, zde jednání, většinou na spíše vyšší a mnohdy nejvyšší úrovni, prakticky nepřetržitě probíhají a jsou samozřejmostí. Do tohoto rámce zapadala i řada satelitních setkání, pořádaných ve volnější vazbě na kongres - setkání Experimentální sociální psychologie, 23. setkání Evropské skupiny matematické psychologie, Evropské fórum psychologů, Společnosti pro filozofii a psychologii v Evropě, Iberoamerický kongres psychologie, Evropské společnosti pro studium kognitivních systémů a řady dalších. Samozřejmou součástí kongresu byl i kulturní a společenský program s recepcí na radnici města Brusel, návštěvami důležitých belgických měst a historických míst (Antwerpy, Tournai, Gent, Liège, Lovaň, Waterloo, atd.) a okolních zemí - Francie, Nizozemí a Německa.

P. Uhlář

Zpráva o 1. mezinárodní vědecké konferenci o řízení v Karpaczi

Pracovníci oddělení psychologie řízení Psychologického ústavu univerzity ve Vratislavi uspořádali ve dnech 22.–24. října 1992 v Karpaczi 1. mezinárodní vědeckou konferenci. Název konference, „Psychologické determinanty úspěšného řízení“, označuje obsahově zaměření referátů a diskusních příspěvků jednotlivých vystupujících.

Úvodní slovo přednesl doc. dr. hab. Michal Dąbek (Wrocław). Bilancoval současný stav polského hospodářství, zaměřil se na moderní pojetí psychologie řízení, kde se nyní především zdůrazňuje princip „úspěchu“ v podnikání a jednání lidí.